

Невмержицька І. А., Загурський Р. Р.

студенти ОС «Магістр»

Поліський національний університет

Науковий керівник: Ляшенко Р.Д.

к.ю.н., доцент

Місто Житомир

ФУНКЦІЇ СУДОВОГО ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА

Судова практика – це практика судових прецедентів, тобто судова діяльність, яка будується за загальнозначущими принципами культури загального прецедентного права, його основного принципу – «обґрунтування від прецедента до прецедента», і яка разом з тим спирається на основоположні принципи і цінності права – на принципи правди, справедливості, співрозмірності... Судова практика як найбільш істотний інструмент і спосіб, який забезпечує на основі закону оптимальне в конкретному суспільстві правове регулювання, являє собою живий досвід правосуддя, що виражений в рішеннях з конкретних юридичних справ» [1, с. 131].

Як дослідила А. Пухтецька, англійський вчений-конституціоналіст Альберт Венн Дайсі у праці «Вступ до науки конституційного права» [2] вперше витлумачив принцип верховенства права. Щоб досягнути максимальний ефект від застосування ідеї верховенства права, вчений запропонував розрізняти наступні три концепції: 1) панування права: особа притягається до відповідальності внаслідок прямого порушення закону, у передбаченому законом порядку та в суді загальної юрисдикції; 2) верховенства права: кожна людина, незалежно від посади і становища в суспільстві, рівна перед законом; 3) панування духу законності: зміст Конституції узгоджується з принципом верховенства права на основі загальних конституційних принципів [3, с. 35]. Реалізація зазначених принципів безпосередньо стосується навантаження, яке виконує судова гілка влади.

Основною функцією судової влади є здійснення правосуддя у відповідності до принципу верховенства права. Суд розглядаючи справу, завжди тлумачить зміст

норм права. Таким чином, судове тлумачення є функцією судів під час правозастосовної діяльності.

Слід виокремити такі особливості судового тлумачення норм права: судове тлумачення норм права – це завжди інтелектуально-вольова діяльність, тобто процес мислення суб'єкта тлумачення (свідомий чи несвідомий); суб'єктом судового тлумачення можуть бути тільки судові органи. Для здійснення судового тлумачення необхідна наявність певних підстав. Виходячи з цього, слід визначити випадки, коли судовий орган може здійснювати тлумачення норм права, а саме: 1) у межах розгляду конкретної юридичної справи; 2) у зв'язку з надходженням від фізичних чи юридичних осіб, державних органів запиту чи скарги, які безпосередньо направлені на отримання роз'яснення змісту правових норм; 3) у межах узагальнення судової практики з тієї чи іншої категорії справ для надання судам рекомендацій із правильного застосування закону [4, с. 37-38]

Така необхідність виникає з метою розуміння судового тлумачення норм права, його функціонального призначення. Ми вважаємо, що найбільш повно такі функції розглянув А.І. Рулев [4, с.85]. Тому, беручи за основу його класифікацію, автори підручника «Загальна теорія права» до функцій судового тлумачення віднесли:

- з'ясувально-пояснювальну, спрямовану на з'ясування і усвідомлення змісту правової норми, що тлумачиться, самим суб'єктом тлумачення;
- інформаційно-роз'яснювальну, за допомогою якої з'ясований і усвідомлений суб'єктом тлумачення зміст правової норми набуває зовнішнього вираження у формі, доступній для сприйняття іншими особами;
- трансформуючу, спрямовану на пристосування (наближення) абстрактних, загальних за формою вираження норм до конкретних ситуацій, фактів і осіб;
- компенсаційну, призначення якої полягає у подоланні невизначеностей, суперечностей і прогалин у правовому регулюванні;
- гуманізаційну (людиноорієнтовну), спрямовану на наближення тлумачення до міжнародних і європейських стандартів у сфері захисту

прав людини та відповідної міжнародної і європейської практики судового тлумачення [5, с.252].

Підсумовуючи, зазначимо, що основними функціями судового тлумаченнями є : компенсаційна (компенсує неточності законодавства, долає прогалини) та правокоригуюча (реалізується з метою втілення принципу юридичної визначеності, спрямована на внесення одноманітності, точності та зрозумілості норм права).

Список використаних джерел:

1. Алексеев С.С. Право: Азбука – теория – философия : опыт комплексного исследования. М. : Статут, 1999. 711 с.
2. Dicey A.V. Introduction to the Study of the Law of the Constitution / A.V. Dicey. – Indianapolis : Liberty Classics, 1982. – 436 p.
3. Пухтецька А. Принцип верховенства права: сучасні європейські доктрини як орієнтир для реформування національного законодавства. *Вісник НАН України*. 2010. № 3. С. 33–43.
4. Рулев А. И. Судебное толкование права в механизме защиты прав и свобод человека (проблемы теории и практики) : дис. канд. юр. наук : 12.00.01. Волгоград, 2009. 181 с.
5. Загальна теорія права: підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. К.,2015. 392 с.